

ARCHEOLOGIA

P O L S K I

PL ISSN 0003-8180
Indeks prasowy 325945
1-2/2000

XLV : 2000
Zeszyt 1-2

**INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK**

<http://www.rcin.org.pl>

NAJNOWSZE WYDAWNICTWA INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII PAN

- Archeologia i starożytnicy. Studia dedykowane Profesorowi Andrzejowi Abramowiczowi w 70 rocznicą urodzin*, red. M. Głosek, Łódź 1997, ss. 329, ryciny.
- Archeologia średniowiecznego Kołobrzegu*, red. M. Rębowski, t. II: Kołobrzeg 1997, ss. 298, ryciny, tablice; t. III: Kołobrzeg 1998, ss. 352, ryciny, tablice; t. IV: Kołobrzeg 1999, ss. 365, ryciny, tablice.
- Archeologia w teorii i w praktyce*, red. A. Buko, P. Urbańczyk, Warszawa 2000, ss. 660, ryciny.
- Andrzej Buko, *Początki Sandomierza*, Warszawa 1998, ss. 144, ryciny.
- Centrum i zaplecze w wczesnośredniowiecznej Europie Środkowej*, red. S. Moździoch, Wrocław 1999, ss. 285, ryciny.
- Jan Dąbrowski, *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*, Białystok 1997, ss. 188, ryciny.
- Early Christianity in Central and East Europe*, ed. P. Urbańczyk, Warszawa 1997, ss. 202, ryciny, mapy.
- Marian Głosek, *Dwór murowany w Bąkowej Górze* (Acta Archaeologica Lodziensia Nr 42), Łódź 1998, ss. 126, ryciny, plany, tablice.
- Kalisz wczesnośredniowieczny. Materiały z sesji — Kalisz 15 czerwca 1998*, red. T. Baranowski, Kalisz 1998, ss. 137, ryciny.
- Kleczanów. Badania rozpoznawcze 1989-1992*, red. A. Buko, Warszawa 1997, ss. 336, ryciny, tabele, wykresy.
- Elżbieta Kłosińska, *Starszy okres epoki brązu w dorzeczu Warty*, Wrocław 1997, ss. 276, ryciny, mapy.
- Michał Kobusiewicz, *Łudy łowiecko-zbierackie północno-zachodniej Polski*, Poznań 1999, ss. 255, ryciny, mapy.
- Janusz Kruk, Sarunas Milisauskas, *Rozkwit i upadek społeczeństw rolniczych neolitu*, Kraków 1999, ss. 403, ryciny.
- Anna Kulczycka-Leciejewiczowa, *Strachów. Osiedla neolitycznych rolników na Śląsku*, Wrocław 1997, ss. 298, ryciny.
- Man and Flint. Proceedings of the VIlth International Flint Symposium Warszawa-Ostrowiec Świętokrzyski*, September 1995, ed. R. Schild, Z. Sułgostowska, Warszawa 1997, ss. 361, ryciny.
- Maria Lityńska-Zajac, *Roślinność i gospodarka rolna w okresie rzymskim. Studium archeobotaniczne*, Kraków 1997, ss. 280.
- Jerzy Maik, *Sukiennictwo elbłaskie w średniowieczu*, Łódź 1997, ss. 126, ryciny.
- Krzysztof Misiewicz, *Metody geofizyczne w planowaniu badań wykopaliskowych*, Warszawa 1998, ss. 199, ryciny.
- The neighbours of Poland in the 10th century*, ed. P. Urbańczyk, Warszawa 2000, ss. 212, ryciny.
- Omnia res mobilia. Polish Studies in Posthumous Inventories of Movable Property in the XVI-XIX Century*, ed. J. Kruppé, A. Pośpiech, Warszawa 1999, ss. 302, ryciny.
- Origins of Central Europe*, ed. P. Urbańczyk, Warszawa 1997, ss. 250, ryciny.
- Początki osadnictwa w Sudetach*, red. P. Valde-Nowak, Kraków 1999, ss. 238, ryciny.
- Słowiańszczyzna w Europie średniowiecznej, t. 2: Miasta i rzemiosła*, red. Z. Kurnatowska, Wrocław 1997, ss. 272.
- Leszek Słupecki, *Wyrocznie i wróżby pogańskich Skandynawów. Studium do dziejów idei przeznaczenia u ludów indoeuropejskich*, Warszawa 1997, ss. 232.
- Teresa Stawiarska, *Naczynia szklane okresu rzymskiego z terenu Polski. Studium archeologiczno-technologiczne*, Warszawa 1999, ss. 372, ryciny, mapy.
- Szkice Zawichojskie*, red. T. Dunin-Wąsowicz, S. Tabaczyński, Zawichost 1999, ss. 267, ryciny.
- Witold Świętosławski, *Archeologiczne ślady najazdów tatarskich na Europę środkową w XIII wieku*, Łódź 1997, ss. 128, ryciny.
- Theory & Practice in Archaeological Research*, vol. III: *Dialogue with the Data: the Archaeology of Complex Societies and its Context in the 90s*, ed. S. Tabaczyński, P. Urbańczyk, Warszawa 1998, ss. 597, ryciny.
- Irena Turnau, *Hand-Felting in Europe and Asia from the Middle Ages to the 20th Century*, Warszawa 1997, ss. 144, ryciny.
- Fred Wendorf, Romuald Schild et al., *A Late Paleolithic Kill-Butchery-Camp in Upper Egypt*, Dallas-Warszawa 1997, ss. 63, ryciny.
- Helena Zoll-Adamikowa, Maria Dekówna, Elżbieta Maria Nosek, *The Early Mediaeval hoard from Zawada Lanckorońska (Upper Vistula River)*, Warszawa 1999, ss. 132, ryciny.

ADALBERTUS: TŁO KULTUROWO-GEOGRAFICZNE WYPRAWY MISYJNEJ ŚW. WOJCIECHA NA POGRANICZE POLSKO-PRUSKIE

[pod redakcją Przemysława Urbańczyka]

- T. 1. *Adalbertus. Wyniki programu badań interdyscyplinarnych*, red. P. Urbańczyk, Warszawa 1998, ss. 308, ryciny.
- T. 2. *Wczesnośredniowieczny szlak lądowy z Kujaw do Prus. Studia i materiały*, red. W. Chudziak, Toruń 1997, ss. 247, + tabele, ryciny, mapy.
- T. 3. Marek Franciszek Jagodziński, *Archeologiczne ślady osadnictwa między Wisłą a Pasłęką we wczesnym średniowieczu. Katalog stanowisk*, Warszawa 1997, ss. 298, mapy.
- T. 4. Jolanta Sadowska-Topór, *Starożytne drogi w dolinie rzeki Dzierzgoń w świetle badań archeologicznych*, Warszawa 1999, ss. 181, ryciny, wykresy.
- T. 5. Maria Kasprzycka, *Tło paleogeograficzne osadnictwa Żuław Elbłaskich w pierwszym tysiącleciu naszej ery*, Warszawa 1999, ss. 194, ryciny, wykresy.

ARCHEOLOGIA POLSKI

INSTYTUT ARCHEOLOGII I ETNOLOGII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ARCHEOLOGIA POLSKI

TOM XLV

Zeszyt 1-2

2000

WARSZAWA
2000

<http://www.rcin.org.pl>

Skład Redakcji Naukowej:

MARIA DEKÓWNA (redaktor)

DOROTA CYNGOT (sekretarz)

Adres Redakcji:

Instytut Archeologii i Etnologii PAN
00-140 Warszawa, al. Solidarności 105
tel. 620 28 81 do 84, 652 19 60 do 66
wewn. 138, 167
e-mail: dorota@archeolog.iaepan.edu.pl

Wydanie publikacji dofinansowane przez Komitet Badań Naukowych

PL ISSN 0003-8180

© Copyright by Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Warszawa 2000

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, without permission from the copyright owner.

DTP i korekta:
Krzysztof Anuszewski, Teresa Muś

Drukarnia PUIP, tel./fax (0-22) 768 13 14

Nakład 500 + 50 egz., objętość 16 ark. wydawn., papier offset 80 g
Druk ukończono w listopadzie 2000 r.

<http://www.rcin.org.pl>

SPIS TREŚCI

METODY I METODOLOGIA

Stanisław Iwaniszewski, Ornament na porożu z Nowej Łupianki, woj. podlaskie — analiza archeoastronomiczna	7
An ornament on the antler from Nowa Łupianka, Podlaskie voivodeship — an archaeoastronomical analysis.	44

STUDIA

Witold Hensel, Domniemana wenetyjska geneza rzeźby głowy dzika w drewnianym wale rezydencji książęcej na Górze Lecha w Gnieźnie, zapewne z połowy X wieku	49
The supposed 'Venetic' genesis of the sculpted boar's head in the wooden rampart of the princely residence on the Góra Lecha site in Gniezno, probably of the middle tenth century.	51
Mariusz Błoński, Średniowieczne ostrogi z grodziska na Zawodziu w Kaliszu	53
Mittelalterliche Sporen vom Burgwall in Kalisz-Zawodzie.	87
ANEKS: Zdzisław Hensel, Badania materiałoznawcze ostróg średniowiecznych z Kalisza	93
Material science investigations of Medieval spurs from Kalisz	97

DYSKUSJE I POLEMIKI

Stanisław Kukawka, Zaludnienie i zmiany środowiska naturalnego w neolicie wyżyn lessowych (uwagi kiytyczne).	99
Population and environmental change in the Neolithic of the loess uplands (a criticism).	108
Witold Mańczak, Zagadnienie praojczyzny Słowian w encyklopedii PWN.	110
The issue of the original home of the Slavs in the PWN Encyclopaedia	113
Paul M. Barford, Podebłockie kości niezgody.	114
Bones of contention at Podebłocie.	117

RECENZJE

Międzynarodowe zasady ochrony i konserwacji dziedzictwa archeologicznego (Paul M. Barford).	119
La culture de Cerny. Nouvelle économie, nouvelle société au Néolithique, Actes du Colloque International de Nemours, 9-10-11 mai 1994 (Hanna Kowalewska-Marszałek).	123
Lucie Chabal, Forêts et sociétés en Languedoc (Néolithique final, Antiquité tardive). L'anthracologie, méthode et paléoécologie (Hanna Kowalewska-Marszałek).	127

Radu Harhoiu, Die frühe Völkerwanderungszeit in Rumänien (Andrzej Kokowski)	.130
Marseille, les ateliers de potiers du XIII ^e s. et le Quartier Sainte-Barbe (V ^e -XVII ^e s.) (Dariusz Wyczółkowski)	.137

KRONIKA

Prof. dr hab. Helena Zoll-Adamik (27.03.1931-8.09.2000) (Maria Dekówna, Dorota Cyngot)	.141
„Etnogeneza Słowian — emocje, rzeczywistość badawcza, odbiór społeczny”. Posiedzenie Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Wydziału I PAN, Warszawa 2 czerwca 2000 r. (problematyka obrad i uwagi dyskusyjne) (Andrzej Niewęglowski)	.154

"Archeologia Polski" is regularly indexed in the International Bibliography of the Social Sciences; in IBZ — International Bibliography of Periodical Literature; IBZ — CD ROM; IBR — International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature; IBR — CD ROM.

OD REDAKCJI

„Archeologia Polski” jest wydawnictwem ciągłym, w którym zamieszczane są artykuły zawierające ujęcia ogólne, syntetyzujące, omawianych zagadnień. Publikujemy w nim prace z zakresu metodologii i metodyki badań archeologicznych oraz dyscyplin współpracujących z archeologią, a także studia dotyczące problematyki prahistorii oraz wczesnych dziejów ziem polskich na tle europejskim. Każdy zeszyt zawiera również dział polemik i dyskusji oraz recenzje literatury polskiej i obcej, głównie archeologicznej, lecz również prac z zakresu dyscyplin z archeologią współpracujących.

Artykuły i recenzje przekazywane do druku w „Archeologii Polski” prosimy opracowywać według zasad opublikowanych w tomie XXVIII: 1983, z. 1, s. 239 i n. naszego periodyku.

Warunki zamawiania „Archeologii Polski”

Institucje i osoby prawne mogą kierować zamówienia na adres:

**Instytut Archeologii i Etnologii PAN,
Al. Solidarności (d. Świerczewskiego) 105,00-140 Warszawa,
numer konta w PBK S.A. VIII O/Warszawa nr 11101037-4499-2700-1-14
z dopiskiem „Archeologia Polski”.**

Wydawnictwo wraz z rachunkiem (cena numeru plus porto) prześlemy pocztą po otrzymaniu zamówienia.

Przewidywana cena tomu 46 (podwójnego) zamówionego w IAE PAN wyniesie 18,00 zł.

Prenumeratę roczną przyjmują oddziały kolportażowe RUCH oraz urzędy pocztowe i listonosze.

Koszt prenumeraty rocznej wynosi 18,00 zł.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę jest o 100% wyższa. W przypadku zlecenia dostawy drogą lotniczą, koszt przesyłki lotniczej w pełni pokrywa prenumerator.

Bieżące i wcześniejsze numery można nabyć lub zamówić (przesyłka za zaliczeniem pocztowym) w Bibliotece IAE PAN, al. Solidarności 105, 00-140 Warszawa, a także we Wzorcowni Ośrodka Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, Księgarnia Naukowa ORPAN bis, ul. Twarda 51/55,00-114 Warszawa.

Subscriptions orders for "Archeologia Polski" available through the local press distributors or directly from

**Institute of Archaeology and Ethnology
al. Solidarności 105,00-140 Warszawa, Poland**

The subscription rate is USD 30 plus postage for all non European countries. Payment should be made by International Money Order sent to

**PBK S.A. VIII O/Warszawa nr 11101037-4499-2700-1-14
or by a check payable to Instytut Archeologii i Etnologii PAN
al. Solidarności 105,00-140 Warszawa, Poland.**

WARUNKI PRENUMERATY — „RUCH” S.A.

1. „Archeologia Polski” jest półrocznikiem. Cena prenumeraty krajowej na 2001 r. wynosi 18,00 zł, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.
2. Wpłaty na prenumeratę:
  - na teren kraju przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora:
    - „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy w Warszawie, ul. Jana Kazimierza 31/33, 00-958 Warszawa.
Konto: PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67,
zapewniając dostawę pod wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.
    - na zagranicę — „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy w Warszawie, ul. Jana Kazimierza 31/33, 00-958 Warszawa.
Konto: PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.
3. Terminy przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę: do 20.02. — na rok bieżący.
4. Zlecenia na prenumeratę dewizową przyjmowane od osób zamieszkałych za granicą, realizowane są od dowolnego numeru w danym roku kalendarzowym.

Informacji o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy w Warszawie, ul. Jana Kazimierza 31/33, 00-958 Warszawa, tel. 532-89-00, 532-86-30, 532-87-50.

For the exchange write, please, to
Instytut Archeologii i Etnologii PAN — Biblioteka
al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland

Orders regarding all publications of the Institute of Archaeology and Ethnology should be addressed to the Institute of Archaeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences, al. Solidarności 105, PL-00140 Warszawa, Poland, tel/fax 48-22-624-01-00 (Warsaw).

The subscription rates for periodicals are (in USD or equivalent):

Archeologia	25
Archaeologia Polona	30
Archeologia Polski	30
Ethnologia Polona	30
Etnografia Polska	25
Kwartalnik Historii Kultury Materialnej	30 (2 vols) 15
Przegląd Archeologiczny	30
Sprawozdania Archeologiczne	30

For all non European countries plus postage

Payment must be made by International Money Order sent to PBK S.A. VIII O/Warszawa, No 11101037-4499-2700-1-14 or by check payable to Instytut Archeologii i Etnologii PAN, al. Solidarności 105, PL-00-140 Warszawa, Poland.

ARCHEOLOGIA MAZOWSZA I PODLASIA. STUDIA I MATERIAŁY

[pod redakcją Wojciecha Szymańskiego]

- T. 1. *Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne w dorzeczu Słupianki pod Plockiem*, red. M. Dulińcz, Warszawa 1998, ss. 251, ryciny.

BIBLIOTEKA ETNOGRAFII POLSKIEJ

[pod redakcją Jolanty Kowalskiej]

- Nr 52. Krystyna Hermanowicz-Nowak, *Strój górali Beskidu Śląskiego*, Warszawa 1997, ss. 131 + 36 rycin.
Nr 53. Iwona Kabzińska, *Wśród „kościelnych Polaków”. Z badań nad wyznacznikami tożsamości narodowej Polaków z Białorusi*, Warszawa 1999, ss. 208.

BIBLIOTHECA ANTIQUA

[pod redakcją Aleksandry Dunin-Wąsowicz]

- Vol. XXIII. Tomasz Scholl, Viktor Zin'ko, *Archaeological Map of Nymphaion (Crimea)*, Warszawa 1999, ss. 126 + tablice (w tym 4 w kolorze) + 3 mapy.

MONUMENTA ARCHAEOLOGICA BARBARICA

[pod redakcją Zenona Woźniaka]

- T. III. Teresa Dąbrowska, *Kamieńczyk. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur in Ostmasowien*, Kraków 1997, ss. 128 + 204 tablice.
T. IV. Mirosław Pietrzak, *Pruszcz Gdański. Fundstelle 10. Ein Gräberfeld der Oksywie- und Wielbark-Kultur in Ostpommern*, Kraków 1997, ss. 96 + 170 tablic.
T. V. Jacek Andrzejowski, *Nadkole 2. A Cemetery of the Przeworsk Culture in Eastern Poland*, Kraków 1998, ss. 150 + 117 tablic.
T. VI. Kazimierz Godłowski, Tomasz Wichman, *Chmielów Piaskowy. Ein Gräberfeld der Przeworsk-Kultur im Świętokrzyskie-Gebirge*, Kraków 1998, ss. 92 + 97 tablic.
T. VII. Włodzimiera Ziemińska-Odojowa, *Niedanowo. Ein Gräberfeld der Przeworsk- und Wielbark-Kultur in Nordmasowien*, Kraków 1999, ss. 149 + 253 tablice.

POLSKIE BADANIA ARCHEOLOGICZNE

[pod redakcją Witolda Hensla i Wojciecha Szymańskiego]

- Tom 32. *Sandomierz: Badania 1969-1973*, red. S. Tabaczyński, t. II, Warszawa 1996, ss. 497.

STUDIA I MATERIAŁY Z HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

[pod redakcją Jerzego Kruppé]

- Tom LXV. Elżbieta Kowicka, *Sprzedać! Kupić! Sklepy warszawskie z artykułami domowymi 1830-1870*, Warszawa 1998, ss. 153, ryciny.
Tom LXVI. *Szpitalnictwo w dawnej Polsce*, red. Maria Dąbrowska, Jerzy Kruppé, Warszawa 1998, ss. 252, ryciny.
Tom LXVII. Elżbieta Mazur, *Dobroczynność w Warszawie XIX wieku*, Warszawa 1999, ss. 202, ryciny.
Tom LXVIII. Andrzej Klonder, „*Wszelka spuścizna w Bogu spoczywającego*”. *Majątek ruchomy zwykłych mieszkańców Elbląga i Gdańska w XVII wieku*, Warszawa 2000, ss. 184.

ARCHAEOLOGIA POLONA

- Vol. 37, Warszawa 1999, ss. 167.

ARCHEOLOGIA

- Tom L, Warszawa 2000 (1999), ss. 145 + XVIII tablic.

ARCHEOLOGIA POLSKI

- Tom XLIV: 1999, z. 1-2, Warszawa 2000, ss. 235.

- Tom XLV: 2000, z. 1-2, Warszawa 2000, ss. 160.

ETHNOLOGIA POLONA

- Vol. 20, Poznań 1999, ss. 155.

ETNOGRAFIA POLSKA

- Tom XLIII, z. 1-2, Warszawa 1999, ss. 244.

FASCICULI ARCHAEOLOGIAE HISTORICAE

- Fase. XI, Łódź 1998, ss. 59.

KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ

- Rok XLVII, nr 1-2, Warszawa 1999, ss. 332.

- Rok XLVII, nr 3-4, Warszawa 2000 (1999) [w druku].

POLISH ARCHAEOLOGICAL ABSTRACTS

- Vol. 21, Poznań 1996, 298 poz.

PRZEGLĄD ARCHEOLOGICZNY

- Tom 47, Wrocław 1999, ss. 202.

SPRAWOZDANIA ARCHEOLOGICZNE

- Tom LI, Kraków 1999, ss. 367.

